

WESTERNIELAND – NEDERLANDS HERVORMDE KERK

Toen de oude Hunzemonding tussen Pieterburen en den Andel dichtslibde, ontstond op de kwelder een nederzetting die rond het jaar 1000 Mariaburen in den Nijenlanden werd genoemd; sedert 1810 heet het dorp Westernieland. Oorspronkelijk vormde de kerk min of meer het middelpunt van het dorp, maar toen bij de beruchte Kerstvloed van 1717 (net zo berucht als de Sint Maartensvloed van 1686) het dorp gedeeltelijk wegspoelde, heeft men aan de oostzijde van de kerk nieuwe woningen gebouwd. Ook de kerk had het in 1717 zwaar te verduren. De deuren in de toren waren weggeslagen, evenals een stuk muur en alle banken waren op het koor gespoeld; het zeewater stond twee meter hoog in de kerk. De zondagse diensten moesten nadien een tijd op Addingaheerd worden gehouden.

De kerk van Westernieland is in de 13^e eeuw gebouwd. Deze bakstenen zaalkerk met rechte koorsluiting behoort tot de romano-gotiek; de drie traveeën waren dan ook gedekt met de bijbehorende koepelgewelven. In 1831 zijn de spitsboogramen in de zijgevels verhoogd en de gewelven uitgebroken; binnen werd een vlak balkenplafond aangebracht in de bekende blauwgroene kleur. Bij een recente restauratie heeft men resten van de muraalbogen behorende bij de gewelven aangetroffen: deze zijn nu in de wanden aangegeven.

Oorspronkelijk zal bij de kerk een klokkenstoel hebben gestaan, de tegenwoordige westtoren dateert van de 14^e eeuw. De westelijke torengewel is in 1926 gedeeltelijk ingestort; voor de herbouw is een harde gevelklinker toegepast, die contrasteert met de kloostermoppen van de noord- en zuidmuur. Deze westmuur is breder dan de toren; door het uitkragen worden een soort 'steunberen' gevormd. De diepe spitsboognis, met daarin de toegangsdeur is erg groot in verhouding met de torenmuur. En de combinatie van spitse bogen met een half rond bovenlicht detoneert enigszins. Voor de ingang ligt een plaat van rode zandsteen, wellicht een voormalige altaarmensa. Noord- en zuidgevel van de toren hebben galmgaten met segmentbogen; daarboven zitten dichtgezette openingen met ronde bogen. Op de noordgevel is grijs pleisterwerk aangebracht, dat grotendeels is afgebladderd en waaronder te zien is, dat het muurwerk gekleurd is geweest, met geschilderde witte schijnvoegen.

Traditioneel had de kerk ingangen tegenover elkaar in de lange gevels; de portaalbogen in de westtravee tekenen zich nog af in het huidige pleisterwerk. De oorspronkelijke behandeling van de kerkmuren is verloren gegaan door het inbreken van spitsboogramen, vier in de lange gevels en twee in de koorsluiting. De koorgevel, die naar de weg is toegekeerd kreeg een rijkere behandeling, met rond de vensters een sieromlijsting van stucwerk, bekroond met barokke voluten die een wapenschildje ondersteunen. Ook de grote spitsboognis in de sluitgevel kreeg een dergelijke omlijsting. Op de hoeken van de koorsluiting en de zijgevels zijn overhoekse, twee maal versneden steunberen geplaatst. Voorts heeft de noordgevel een hoekliseen op het noordwesten, meer naar het oosten bleef een tweede liseen bewaard. Het muurwerk gaat op van een grijs gepleisterde plint, waarboven geel geschilderd pleisterwerk in blokmotief met frijnwerk is aangebracht. De lange gevels worden bekroond door brede lijstgoten. Op het kerkhof staat nog steeds een regenbak, die gevoed wordt door het kerkdak en herinnert aan de tijd dat goed water in een droge periode schaars kon zijn. De zerken op het kerkhof zijn gerestaureerd. Er ligt een zerk, omgeven door een grafhek. Een tweetal grafstenen herinnert aan robbenjagers, die hier gevestigd waren.

De kerk heeft een blauw geverfde balkenzoldering; de balken dateren uit verschillende perioden, enkele rusten op sleutelstukken. Boven het middenpad hangt een messing zeslichts bolkroontje uit de 18^e eeuw. Tegen de koorsluiting staat de kansel uit het midden van de 17^e eeuw, met in de zeszijdige kuip het gesneden wapen van de collator, Schotto Tamminga van Bellingeweer. Op de hoeken van de kuip zijn vrijstaande Ionische zuiltjes geplaatst, de panelen dragen snijwerk van festoenen met bladeren, bloemen en vruchten. De lampet wordt gesierd door ribben, die samenkomen in een knop. Ook het klankbord heeft

ribben, samenkomend in een rozet. Tegen de zuidelijke koormuur zijn banken geplaatst voor ambtsdragers en daar tegenover staat een tweetal banken met een gemeenschappelijk deurtje, de linker bank behoort aan de edele heerd Zijlbrugge en draagt een gedeeld familiewapen.

Het balustradeorgel in bruin geschilderde kas, met zeven stemmen en aangehangen pedaal is in 1893 gebouwd door de firma P. van Oeckelen & Zonen te Harendermolen. De windvoorziening kan nog met de hand worden bediend, de claviatuur zit aan de linkerzijde. De kas heeft gesneden zijwangen, de middentoren wordt bekroond met een combinatie van een viool en blaasinstrumenten.

© SOGK 2013